

votom. Ravno je ena tih živalec na rumeno mačico se skobacala in rilo v majhno cvetko vtaknila — ko plašno odskoči. Prikazala se je namreč za-njo velika in grozovita zver — ósa, ktera na deblu sedi in s svojimi močnimi čeljustmi mlado zeleno kožo trga, da si iz nje napravi oseniš. Blizo te sedi njena sorodnica, mala črna ósa, se pa le bolj strahovito obnaša. Vrh grma, lesketaje se v solucu, sedi metulj s krasnim pavovim okom na perutnicah. Ravno se drugi, lemonino-rumeno barvan, zraven njega vsemi hoče; al uni odleti, išče si drugega sedeža, ker je preponósen, da bi sedel v svoji krasoti zraven brata v priprosti rumeni obleki. Daleč spodej se je v kotichek stisnila ponizna polonca s črnimi pikami na rumenkasto-rudečem hrbtu; ne meni se za to glasno rojenje; vesela je, da je mogla svoje stanovanje pod suhim listjem pustiti in podati se na solnce.

To je življenje! Kako lazijo in plezajo male živalice, kako letajo in frčijo, buče in mrmrajo — se vé da čmrla z basom ne manjka. Oj radostna majka natora!

Pa kakor pri ljudeh, tako je tukaj. Vrstí se veselje in žalost. Sredi veselega gibanja marsiktero živalico smrt doide — v suhem listku plena čaka mali osmeronožni pajk. Spledel si je v kotichek malo hišico, in gorjé mušici, ako mu se približa. Koj je mrtva in krv ji izpita. Pa ubijavec ni samo pajk; tudi šestnogati mravljinca letajo po deblu gori in doli, iskaje, koga bi zgrabili. Tako počne tudi ósa, kadar jo glad tare.

Zdaj pridejo temni oblaki, ki zakrijejo solnce — kako neprijazno je koj! Padejo kaplje dežja, v grmu vse potihne. Letajoče živali zginajo, bolj okorne pa se trdno vejic oklepajo, da ne bi jih veter na tla pometal. Kako kratko bilo je veselje!

Prašal bodeš, odkod že tako zgodaj vse te živali? To ti bom, dragi čitatelj, skusil povedati, poprej pa še moram omeniti, da niso to že vse živalice, ki praznujejo pomlad. Če pridemo na večer k ravno temu grmu, najdlí bomo ponočne metulje in še več drugih ponočnjakov. Mnogo jih lazi tudi po potih, veliko jih leta nad vodami itd. Odkod tedaj že tako zgodaj te živalice?

Kadar v jeseni drevje že golo stoji, ptičice že omolknejo in je v naravi že vse mrtvo viditi — takrat je med žužki še veselo gibanje. Veliko jih je še živih, poiskali so si pod listjem ali mahom, v votlih drevesih ali pod zemljo prezimišča. Žužki in mušice, ktere smo vidili, niso se zredili (saj ne vsi) še letos; zbudili so jih le gorki solnčnati žarki iz zimskega spanja. Veliko muh nam kaže, da je nemilega časa zob na njih perutnicah glodal. Mravlje, divje bčele, čmrlí in óse tudi prezimujejo. Ravno tako tudi mnogo metuljev.

Mnogo drugih nam kaže na lepem, nikako poškodovanem životu, da so se spomladi zvalili, kakor: spomladanske muhe in ponočni metulji. Ti so preživeli zimo v mešičkih. Ko je gorko solnce prisijalo, bilo jim je pretesno v hišici, jeli so se stegovati, odeja je počila, ali pa so jo preglodali sami — in veselo je stopila živalica na solnce, praznovaje prvo pa oj! tudi zadnjo spomlad.

Veliko žužkov prezimuje tudi kot gosence, tako: veliko ponočnih metuljev. Majhne, na pol odraščene ležé pozimi pod listjem ali perjem tistih rastlin, od katerih se živé. Najmanj veselja doživé tiste, ktere ko odraščene gosence zimo preživé. Koj ko spomlad nastane, zavijejo se v mešičke, metulj pa, ki izleze, že zamudil je spomlad.

Poslednjič so živalice, ki v jajčkih prezimujejo, — pa pustimo to, podajmo se raje h grmu nazaj, veselimo se veselega gibanja, in vošimo veselím živalicam, da jih kak natoroslovec s svojimi knoflicami ne zasači. A. Zup.

Odprto pisemce našim rojakom po Slovenskem.

Iz dolenske strani 30. marca. Obveljala je tedaj naša pravica. 17. dan t. m. je dolg boj za naš mili materni

jezik odločil za nas zmagovavno. Gosp. minister pravosodja je sam spoznal očitno pred avstrijskimi narodi, da so tirjatve slovenskih rodoljubov pravične, da se jim zadostiti mora. Izkazana je tedaj našim hrabrim vojščakom za narodne pravice po ministerstvu samem čast in priznanje, in osramočeni so vsi tisti, ki so s toliko predrznostjo naše poštene možake psovali, da so „ultrasi“, „fantasti“, „utopisti“, ki so jih denuncirali po vseh časnikih, da so „staatsgefährlich“, „Wühler“, „unverbesserliche Partei“ in Bog vedi, kaj še vse. Ta huda pravda je tedaj končana, in blagor nam in Avstrii. Pravica toliko obrekovana, tako dolgo in tako trdovratno odbijana, ona je naposled vendar le zmagala.

Res je, da nam še ni vse dovoljeno, kar smo prosili, in kar nam po načelu ravnopravnosti tudi po vsej pravici gre; al če pomislimo, kakor ste drage „Novice“ že zadnjič omenile, na strašne „berichte“ tistih gospodov, ki so se, čeravno po lastnih ministrovih besedah ne znajo našega jezika ne pisati ne brati, vendar predrznili, smelo sodbo storiti, da Slovenci še nimamo pismenega jezika, da se med seboj še ne razumemo ne, in toliko, da niso rekli, da Slovenci tudi ne govorimo, ampak le lajamo: ne smemo se čuditi, da je ministerstvo danim dovolitvam sém ter tje priobesilo pristavek: „kolikor je mogoče, kar se dá“.

Al na nas je zdaj, pokazati, ne samo, da imamo pismeni jezik, ampak da je on tudi popolnoma dozorel za pisarnico in javno življenje, in da je mogoče opravljati v njem vse službene dela; na nas je, dragi Slovenci, pokazati, da svoj jezik v resnici ljubimo, in da njega obveljavo v javnem življenji resnobno tirjamo.

Kaj ne, dragi moji, kadar ste prišli v kancelijo, kjer se je pisal tuj jezik, kaj vam je pomagalo, da ste bili zraven, ako so se vaše izreke in izreke vaših prič zapisovale v tuji, vam nerazumljivi nemščini? Kaj vam je pomagalo, če ste si besede, ki ste jih mislili govoriti, še tako skrbno pripravili; če še tako natanko ste prevdarili vsako črkico, pred-no ste jo zinili; kaj vam je vse to pomagalo, ako niste vedili, kaj se je zapisalo, in ako je slovenščine ne zmožen uradnik zapisal, kakor je on vedil in znal?

Ako tedaj, dragi moji, hočemo, da prestanejo enkrat vse te grozne napake, ti žalostni spominki naše nesvobode, stopimo na noge in poprimimo se, kar nam je dano. Po milosti Njih Veličanstva našega presvitlega cesarja in po dovolitvah našega ministerstva mogoče nam je zdaj, otresti se poslednjih verig naše narodne sužnosti.

Pa tudi vi, uradniki slovenski, poprimite se iskreno narodnega jezika; ne trpite na sebi otožbe, da ste vi edina zapreka narodne ravnopravnosti! Ne bojte se začasnih težav! Omne initium fervet. Ne bojte se, če se vam včasí tudi kaka tujka vkrađe med čisto slovenščino. Saj tudi nemški jezik ni čist, in reči smemo, da naš, čeravno mnogo pokvarjen, je vendar še čisteji.

Posebno pa vi, slovenski ljudje, ki imate v pisarnicah opraviti, izkažite čast svojemu jeziku in svojemu narodu. Posvojite si brez obotavljanja pravice, ki so vam zdaj po vladi dovoljene. Podajajte kancelijam vloge le v slovenskem jeziku; tirjajte, da se vaše prošnje, vaše izreke v protokolih pišejo le v vašem jeziku, da se vam bodo v tem jeziku tudi vse povabila, vse odloke pošiljale. Ne bojte se, če kak nemškutarsk birokrat tudi zareži na vas, ali se vam celó zagrozi, ne bojte se; ampak tirjajte svojo pravico; ako vam jo odreče, pritožite se na višo gosposko in oglasite njegovo ravnanje tudi po „Novicah“. Že se pride v okom takemu nasprotovanju cesarske besede in narodnih pravic.

Tudi tisti, ki znate nekaj nemški, ne zamujajte zlate prilike, potegniti se za svoj narod; ne mislite, da je vam to vse eno. Zakaj motite se mnogi, mnogi, ako mislite, da znate nemški jezik toliko, da bote nemški „Amtsstil“ in „visoki stil“ razumeli. Viši nemški jezik, kakor se danda-

našnji piše in govori, ta je s tujščino tako premešan, da ga ne razume, kdor ne zna ob enem tudi latinski, grški, laški, francozki in angleški, tako, da ga noben prosti človek, če je tudi rojen Nемеc, ne razume, in razumeti ne more, ga bote mar vi razumeli, ubogi Slovenci, ki nemščino le po nekoliko lomite? Kako malo jih je, da jo popolnoma znajo! Kakor jo sploh govorite, to je nemščina, da se Bogu usmili! Pravi Nemci se vam le smejajo, rekši, kakošni so to ljudje, ki še govoriti ne znajo. Ne spakujte se tedaj po tuje, kar ne znate, in sploh nikoli znali ne bote; ampak bodite s celim srcem to, za kar vas je Bog sam ustvaril. „Biti slovenske kervi, bodi Slovencu ponos!“

Tudi ne mislite, da je vse eno, ali vlada pri nas nemški ali slovenski jezik. Nočem tukaj iznovega dokazovati, kar je že tolikrat jasno dokazano, da brez izobraženja narodnega jezika ni narodnega napredka. Opomnim samo to, da bo cela ustava in vsa parlamentarnost narodu brez koristi, ako se ne vpelje v javno (očitno) življenje narodni jezik. Kaj bo na pr. pomagalo narodu javno pretresovanje naših zadev, ako se bo v občinskih in deželnih zborih in pri vseh javnih obravnavah vedno le govoril tuj jezik? Kaj vam bo pomagalo biti poštenim, izkušenim, za prid svoje dežele vnetim, ako ne bote znali nemškega visokega štila, ktereга bodo pri javnih obravnavah govorili? Molčati bote morali, in na take zборе večkrat pošiljati ljudi, ki ne bodo na sebi imeli nobene druge dobre lastnosti, kakor morebiti samo to, da bodo tuj jezik znali. Ti bodo potem govorili za se in za svoj žep, ne pa za vašo korist, in zljajšanje vaših bremen!

Slovenci, ne bodimo tedaj zaspanci sedaj, ko so začele pravice naše obveljavati, da nas ne bodo enkrat naši otroci kleli, da smo po svoji nemarnosti zamudili pravi čas, potegniti se za blagor in čast naše drage domovine. Stori vsaki na svojem mestu, kar koli more; učimo se jezika in podbujajmo, da se ga bodo učili tudi drugi; tirjajmo in vršimo djanski svoje pravice; pazimo skrbno in vsakod, da jih bodo izpolnovali tudi drugi, posebno tisti, ki so za to postavljeni. Podučujmo prosti narod, da se svojih pravic zavé, in da jih bo tirjal. Delajmo in čujmo!

In tako, z božjo pomočjo, smemo upati, da se vremena nam zjasnijo, in da bodo, ako ne nam, saj našim mlajšim, milše zvezde kakor zdaj, sijale!

Slovenski pravnik

je do 7. pôle natisnjen in se bode razpošiljal, kadar bode gotovih 10 pôl. Delce se je po moji očesni boleznii nekoliko zakasnilo; prosim tedaj gg. naročnike še za kratko potrpljenje, ker jaz nisem tega kriv, da je nek znan časnik o razpošiljanju „Pravnika“ črnil in zabavljivo pristavil, da je „ročna knjiga za tiste, ki v slovenskem jeziku uredujejo“.

Že zdaj pa se pri meni po tiskarski ceni dobijo pooblastila (Vollmachten) in zapisi za mrličem (Todfallsaufnahme) posebej po celi in polovični pôli natisnjene in ako se želí, bom tudi druge reči natisniti dal, kar s tem gosp. občinskim županom, pravdosrednikom in notarjem nanznam.

Sicer pa naš „Pravnik“ ne bode zgolj „formularnik“, ampak narodna podučna knjiga v pravnih rečeh, v kateri se sicer nahaja veliko obrazcev, vendar pa tako razloženih in razvrstjenih, da bode tudi za take ljudi, ki niso učeni pravoznanci, ker moramo Slovence odvaditi, svoje težko zaslužene dnarje v vsaki še tako mali reči nositi k notarju ali pravdosredniku. — Pregledana „menjična postava“ s kratko razlago in vsemi zadevnimi vlogami in odloki je že v natisu gotova in bode menda dobro služila za uk na slovenskih realkah.

Kakor hitro to delce dovršim, ki bode obsegalo 15 do 20 pôl, nameravam izdavatii slovensk pravnišk časopis, ki bi enkrat v mescu izhajal vsaj na poldrugi pôli in kte-

remu bode cena za celo leto 2 gold. 50 kr., za kmetovavce in učence vseh šol pa le 1 gold. 50 kr. Tako bomo svoj sladki slovenski jezik pripravili za obširnije uredovanje, slovenski rod pa za očitno in ustmeno ravnanje in poroto v državljanskih in kazenskih pravadah.

V Gradcu dne 27. sušca 1862.

Dr. J. R. Razlag.

Višja deželna sodnija ali apelacija za Krajnsko, Koroško, Štajarsko in Primorje — kje je bila nekđaj, kje je zdaj, in kje naj bi bila vprihodnje?

K. — Zedinjena višja sodnija za gori imenovane dežele je bila kot 2. sodniška stopnja pod imenom „c. k. notranjeprimorske apelacije“ do leta 1850 v Celjovcu. Obsegajoča veliko sodno okolico je imela predsednika, podpredsednika in 20 svetovavcov, med kterimi so bili možaki, ki so po svojih pravoznanskih delih sloveli krog in krog; mnogo razsodb te apelacije je veljalo za izgled pravosodja, in po pravici se je stavila ta sodnija med najimenitniše apelacije našega cesarstva.

Po prenapredbi sodnij leta 1850 je nehala apelacija celovška in razcepila se je na tri deželne nadsodnije: eno za Krajnsko in Koroško so pustili v Celovcu, drugo za Štajarsko so dali v Gradec, tretjo za Primorje (Tržaško, Istrsko in Goriško) pa v Trstu.

Al leta 1854 so jo sopet drugač naredili: Krajnsko in Koroško so združili s Štajarsko in sedež višje sodnije postavili v Gradec, v Trstu ta je ostala; rekli so, da je take prenapredbe treba zlasti zato, da se prihrani stroškov in da pravdne opravila bolj se primerno med sodnike razdeliti dajo, če je sodnija večja in tedaj več sodnikov šteje.

Kteri drugi vzroki so morebiti še bili, da so celovško apelacijo na troje razcepili leta 1850 (ali morebiti zavoljo porotnih sodb ali ker še železnic ni bilo), tega ne vemo, pa tudi tega ne, za kaj leta 1854 niso tudi Primorja pritisnili v Gradec; menda je tržaška nadsodnija ostala za 2. stopnjo pravdnih in kazenskih zadev Avstrijancov v Levanti, menda tudi zavoljo tega, ker je bil v Primorji talijanski jezik za sodnji jezik oklican, in še zavoljo družih političnih ozirov na talijanski narod.

Časi so se od leta 1854 zlo premenili. Železnice so napravljene in olajšujejo pot ljudem in pismom; svet je po njih manjši; — država naša v duarnih stiskah, v kakoršnih še nikoli ni bila; dohodkov po novih davkih množiti ne kaže brez škode za blagor ljudstev in države; treba je tedaj varčno ravnati (šparati) in stroške manjšati, kjer koli je mogoče. In tû se dá že kaj prihraniti, ako se viša deželna sodnija za vse gori imenovane dežele spet združi v eno, kakor je do leta 1850 bilo.

Naj nam nihče ne reče, da taka sodnja okolica je prevelika. Kakošna veličina je nek to, če vse te dežele skupaj merijo le 922 □ milj z 2 milijonoma in 360.000 prebivavci! Poglejte v Prago, pa vidili bote nadsodnijo za celo Česko z 944 □ milijami in 4.706.000 prebivavci, — ali na Dunaj za gornjo in doljno Avstrijo in Salcburško z 708 □ milij. in 2.537.000 stanovniki!

Prihranilo pa bi se po tem zedinjenju veliko: en predsednik in več uradnikov za manipulacijo, — stanovina za kancelije ene sodnije — v Trstu se plačuje na leto 8000 fl. za stanovališče primorske nadsodnije — plača stanovališč 3 svetovavcom in vsem drugim uradnikom. Lep prihranek!

Slovenci, po stanovališču združen narod, imajo pravico zahtevati, da v sodnii druge ali više stopnje sedijo možje, ki so popolnoma zmožni v slovenskem jeziku z besedo in pisanjem uredovati, kar bo vprihodnje treba, da ministrov ukaz ne bo ostal le na papirji.

Če se je leta 1850 napravila viša deželna sodnija v Trstu zato, da se je iz ljubavi do male mrvice (150.000)